

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація. Досліджено сучасні тенденції інноваційної діяльності підприємств, визначено чинники, що визначають необхідність інноваційного розвитку харчової промисловості, проаналізовано стан основних фондів підприємств харчової промисловості Тернопільської області.

Аннотация. Исследованы современные тенденции инновационной деятельности предприятий, определены факторы, которые определяют необходимость инновационного развития пищевой промышленности, проанализировано состояние основных фондов предприятий пищевой промышленности Тернопольской области

Annotation. The modern tendencies of innovative activity of enterprises are investigational, factors that determine the necessity of innovative development of food industry are certain, the state of capital assets of enterprises of food industry of the Ternopil region is analysed.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, підприємства, харчова промисловість.

Постановка проблеми. На початку ХХІ ст. управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості стало важливим інструментом підвищення ефективності діяльності підприємств. Характерною рисою сучасності є взаємопроникнення стратегічного і інноваційного управління. Це пов'язано з тим, що інновації визначають основну лінію перспективного розвитку підприємства. Впровадження нової технології, пропозиція нових товарів і послуг, формування нових ринків або введення нових організаційних форм дозволяє підприємствам харчової промисловості збільшити підсумкову цінність для споживачів.

Нові види бізнесу дають можливість підприємствам харчової промисловості створити додаткові джерела грошового потоку і, отже, збільшити вартість акцій, а також здійснювати наступні капіталовкладення в подальшу розробку товарів, послуг і процесів. Такий кругообіг є основою зростання і розвитку підприємств харчової промисловості. Це дозволяє підприємствам харчової промисловості зберігати свою конкурентоспроможність на ринку [4, с. 54].

Нестримність технологічного прогресу спільно з глобалізацією сьогодні надають споживачеві як ніколи широкий вибір альтернатив. Проте будь-яка

продукція підприємств харчової промисловості в переважній більшості випадків не є унікальною. Якщо з точки зору споживача така ситуація швидше позитивна, то для гравців ринку це – щоденна безкомпромісна боротьба за прибуток, а іноді і за виживання. Збільшення щільності конкуренції практично на усіх внутрішніх ринках призводить до постійних вкладень в розробки нових технологій і продуктів вже давно є присутнім в усіх розвинених країнах [3].

У сучасних умовах управління інноваційним розвитком отримує усе більше значення для успішної фінансово-господарської діяльності підприємств харчової промисловості, стає важливим інструментом конкурентної боротьби.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам впровадження інноваційного розвитку на підприємствах присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених: Говорухи Ж. А., Ілляшенка С. М., Солохи Д. В. Василенка В.О., Мельник Ю.Ф., Чабан Г.В.

Враховуючи вагомість інноваційного розвитку в підвищенні конкурентоспроможності підприємства, виникає необхідність в обґрунтуванні основних пріоритетів та шляхів інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості.

Постановка завдання. Метою даної статті є виділення основних проблем діяльності харчової промисловості на прикладі підприємств Тернопільської області та визначення шляхів успішної реалізації інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах спостерігається високий рівень конкуренції практично в кожній галузі вважається нормальним явищем, підприємствам вже недостатньо боротися з нею шляхом зниження ціни на товари або послуги. Очевидно, що самим гарантованим способом збереження прибутку може бути або створення посправжньому оригінальних конкурентних переваг своєї продукції, або вихід на такі ринки, де немає жорсткої конкуренції. Обидва способи мають на увазі використання зовсім не нового, але украй ефективного в сьогоднішній економіці методу конкурентної боротьби, відомого як застосування інновацій у

своєму бізнесі.

Інноваційний розвиток підприємств харчової промисловості відбувається, як правило, шляхом освоєння різноманітних інновацій. Ці інновації можуть зачіпати усі сфери діяльності підприємства. Слід зазначити, що будь-які досить серйозні інновації в одній сфері діяльності підприємства, зазвичай, вимагають негайних змін у пов'язаних ділянках, а іноді і загальної перебудови організаційних структур менеджменту [6].

Наукові дослідження показали, що інновації – запорука успішного розвитку підприємства харчової промисловості. Навіть якщо підприємство харчової промисловості постійно модернізує свої товари, ринки, на яких вона працює, можуть увійти до стадії спаду, і підприємствам, що прагнуть до розвитку, час від часу доводиться «висаджуватися на нові території». Крім того, інновації мають вирішальне значення для підтримки або підвищення рівня прибутковості. Під «пресом» конкурентної боротьби показники рентабельності, досить швидко після виходу товарів на ринок починають скорочуватися. Модернізація продукту і розширення спеціалізації дозволяє у кращому разі підтримувати рівень прибутку, а дійсно значний дохід приносять тільки посправжньому новаторські товари.

З метою забезпечення інноваційного розвитку підприємствам харчової промисловості необхідно починати слід з «інноваційного аудиту» або, іншими словами, з принципової оцінки показників діяльності підприємства харчової промисловості в області інновацій, внутрішніх бар'єрів на їх шляху і заходів, що спрямовані на підвищення ефективності інноваційної діяльності. Першим кроком повинно стати еталонне тестування, тобто порівняння інноваційних показників підприємств харчової промисловості з даними про роботу провідних підприємств галузі.

Другий етап аудиту – аналіз перешкод. На останньому етапі аудиту пропонуються практичні рекомендації. Слід виробити розрахункові показники відносно числа товарів, що розробляються, і часу, необхідного для виведення їх на ринок, енергійно провести організаційні і культурні зміни [1, с. 292].

Ініціатори інновацій працюють в умовах підвищеного ризику, але при вдалій реалізації нововведень мають запас «економічної міцності», який виражається в наявності портфеля нової конкурентоспроможності продукції, нижчими у порівнянні із середніми питомими витратами виробництва підприємств харчової промисловості [5, с. 142-143] .

Таким чином, до чинників, що визначають необхідність інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, можна віднести такі, що зображено на рис. 1.

Сьогодні інноваційні процеси стають істотним чинником, що визначає стратегічний успіх підприємства харчової промисловості на ринку товарів і послуг, стійкість і стабільність їх розвитку.

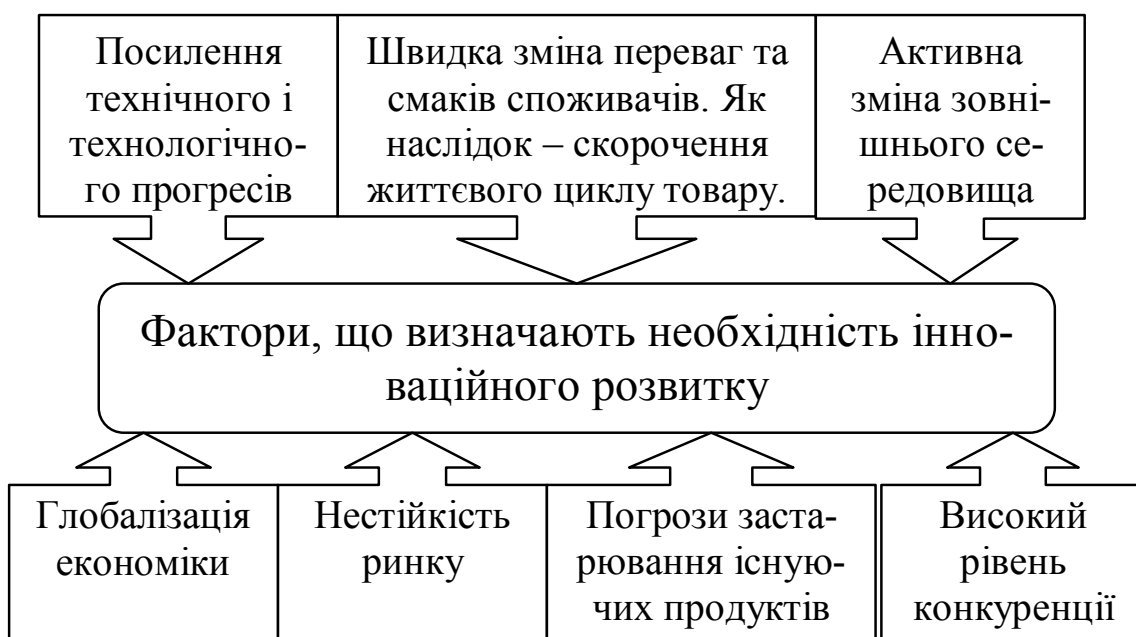

Рис. 1. Чинники, що визначають необхідність інноваційного розвитку підприємства харчової промисловості

Серед різних методів і засобів посилення конкурентного статусу підприємств харчової промисловості особливе місце сьогодні займає активізація інноваційних процесів, головна частина яких – створення нової продукції, послуг, інформації, інтелектуальних цінностей, тобто новаторський процес постійного пошуку нових можливостей, уміння використовувати для

вирішення постійних завдань нові матеріали і інтелектуальні ресурси з самих різних джерел. Основні переваги інноваційного шляху розвитку підприємств харчової промисловості представлені на рис. 2.

Для активізації інноваційної діяльності підприємствам харчової промисловості потрібна державна підтримка розробки і впровадження конкурентоздатних продуктів, обов'язково заснованих на патентоспроможних винаходах. Важливо розробити систему надання пільг і субсидій підприємствам, що роблять подібні продукти, оскільки вони несуть великі витрати і більші ризики, ніж самі винахідники. Ті ж, у свою чергу, знаючи про заохочення, що надаються, виробникам продуктів на основі їх винаходів, будуть якісніше і серйозно підходити до питання створення нового винаходу і до встановлення здорової справедливої ціни за використання ліцензії на нього. Подібна політика, навіть не будучи прямо спрямованою на стимулювання створення винаходів, оживить попит на них, підніме рівень мотивації винахідницької діяльності.

Рис. 2. Основні переваги інноваційного розвитку підприємства харчової промисловості

У сучасних умовах кожен окремий суб'єкт не може відособлено забезпечити високу динаміку розвитку, а це призводить до необхідності концентрації ресурсів на рівні міжрегіональних проектів. Нині в розвитку

процесів виробничої кооперації в регіонах є безліч проблем : недолік інформації про виробничі можливості промислових підприємств регіонів і міри їх участі у виробничій кооперації; відсутність механізмів стимулювання підприємств у процесах виробничої кооперації, чітко виражених ініціатив по формуванню міжрегіональних промислових кластерів [2, с. 2]/

Також необхідно відмітити, що мотивація до розвитку економіки країни неможлива без конкретних гарантій держави і бізнесу в подальшій затребуваності фахівців, в їх високому заробітку, хороших умов праці і соціальної захищеності. Для цього потрібне переформовування і коригування структури державного, регіонального, а також муніципального замовлень на підготовку і перепідготовку кваліфікованих працівників [2, с. 3-4].

Найбільш важливими і первинними кроками у бік поліпшення ситуації, що склалася, на наш погляд являється:

- 1) перегляд законів про інноваційну діяльність для усунення можливості використання їх в злочинних цілях;
- 2) розробка державного проекту по формуванню промислової і інноваційної систем;
- 3) створення на його основі регіональних інноваційних систем;
- 4) зміна системи утворення країни;
- 5) розробка комплексу, спільних з бізнесом, державних дій, що спрямовані на розвиток і підтримку області наукомістких технологій;
- 6) освіта і розвиток інституту експертів у сфері створення інноваційних систем;
- 7) проведення широкої пропаганди серед усіх верств населення країни необхідності інноваційного шляху розвитку підприємств, регіонів та держави в цілому.

Нині слабкою ланкою організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості є механізм управління інноваціями. В умовах ринкової підприємств харчової промисловості інновації повинні сприяти інтенсивному розвитку економіки, забезпечувати прискорення впровадження останніх досягнень науки і техніки у

виробництво, повніше задовольняти споживачів в різноманітній високоякісній продукції і послугах.

Проблема формування, становлення і інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості полягає в тому, що цей процес повинен проходити в дуже стислі терміни за відсутності багатьох умов для його розвитку.

Рівень інноваційної активності на підприємствах харчової промисловості після падіння в кризовий період у декілька разів і зараз залишається низьким, механізми просування перспективних розробок у виробництво працюють неефективно. Починаючи з 90-х рр. ХХ століття в розвиток підприємств харчової промисловості додаткові кошти не вкладалися. В результаті цього швидкими темпами відбувався фізичний знос основних виробничих фондів підприємств. Роботи із створення і впровадження у виробництво нових високоефективних технологій для випуску конкурентоздатної інноваційної продукції не мали достатнього фінансування.

Починаючи з нового століття, підприємства харчової промисловості з метою підвищення конкурентоспроможності продукції розпочали впроваджувати інноваційні технології. Доказом є оновлення основних фондів підприємствами харчової промисловості Тернопільської області (табл. 1).

Як видно з табл. 1 підприємство ЗАТ «Тернопільський молокозавод» у 2010 р. порівняно з попередніми роками впроваджувало інноваційні основні фонди, що дозволило збільшити фондівіддачу порівняно з 2009, 2008, 2007 і 2006 рр. відповідно на 1,8 тис. грн. або 1,32%; 2,45 тис. грн. або 1,49%; 3,03 тис. грн. або 1,68% і 3,6 тис. грн. або 1,92%.

Підприємство ТОВ «Сім-Сім» також у 2010 р. впровадило нові основні фонди, що також позитивно вплинуло на фондівіддачу, що забезпечило її зростання на 1,31 тис. грн. або 2,42%, 1,14 тис. грн. або 2,05% порівняно з 2009 і 2008 рр. відповідно.

Таблиця 1

Аналіз показників використання основних фондів підприємствами харчової промисловості Тернопільської області за 2007-2010 рр., тис. грн.

Показники	ОФ (на кінець періоду)	Фондовіддача	Фондомісткість	Рентабельність ОФ
ЗАТ «Тернопільський молокозавод»				
2007	15992,3	4,47	0,22	62%
2008	22519	5,05	0,2	79%
2009	27976	5,7	0,18	107%
2010	39920	7,5	0,13	123%
абсолютні відхилення				
2010/2007	23927,7	3,03	-0,09	61%
2010/2008	17401	2,45	-0,07	44%
2010/2009	11944	1,8	-0,05	16%
ТОВ «Сім-Сім»				
2007	17617,7	2,78	0,36	22%
2008	17872	1,09	0,9	20,40%
2009	18012	0,92	1,9	4,40%
2010	22108	2,23	0,45	19,60%
абсолютні відхилення				
2010/2007	4490,3	-0,55	0,09	-2,40%
2010/2008	4236	1,14	-0,45	-0,80%
2010/2009	4096	1,31	-0,64	5,20%
ДП «Марилівський спиртовий завод»				
2007	27607	3,25	0,31	63%
2008	29484	4,25	0,23	125%
2009	59943	3,4	0,29	74%
2010	66380	3,25	0,31	81%
абсолютні відхилення				
2010/2007	38773	0	0	18%
2010/2008	36896	-1	0,08	-44%
2010/2009	6437	-0,15	0,02	7%
ВАТ «Борщівський сирзавод»				
2007	4352,4	2,8	0,36	48%
2008	4475	8,5	0,12	43%
2009	5551	8,2	0,12	42%
2010	5782	13,3	0,07	161%
абсолютні відхилення				
2010/2007	1429,6	10,5	-0,29	113
2010/2008	1307	4,8	-0,05	118
2010/2009	231	5,1	-0,05	119
ДП «Залізецький спиртовий завод»				
2007	12770	3,5	0,29	82%
2008	14486	4,1	0,24	101%
2009	16934	3,9	0,26	85%
2010	18762	3,6	0,28	88%
абсолютні відхилення				
2010/2007	5992	0,1	-0,01	6
2010/2008	4276	-0,5	0,04	-13
2010/2009	1828	-0,3	0,02	3

Підприємство ДП «Марилівський спиртовий завод» також впровадило інноваційні основні фонди, проте темпи їх зростання були нижче аніж темпи зростання доходу від реалізації продукції, що знизило фондівдачу на 0,15 тис. грн. або 0,96% і 1 тис. грн. або 0,76% порівняно з 2009 і 2008 рр. відповідно.

Підприємство ВАТ «Борщівський сирзавод» у 2010 р. впроваджувало нові основні фонди, що забезпечило зростання фондівдачі порівняно з 2009 р. на 5,1 тис. грн. або 1,62%, з 2008 р. на 4,8 тис. грн. або 1,56%, з 2007 р. на 10,5 тис. грн. або 4,75%, з 2006 р. – на 11,4 тис. грн. або 7%.

Підприємство ДП «Залізецький спиртовий завод» впроваджувало інноваційні основні фонди, але темпи зростання основних фондів були вищими аніж темпи зростання доходу від реалізації продукції, що призвело до зниження фондівдачі у 2010 р. порівняно з 2009 і 2008 рр. відповідно на 0,3 тис. грн. або 0,92% і 0,5 тис. грн. або 0,88%.

По підприємству ПП «Альма-Віта» також спостерігалось впровадження інноваційних основних фондів, але ситуація аналогічна, що і по підприємству ДП «Залізецький спиртовий завод». Відповідно спостерігалось зниження фондівдачі у 2010 р. порівняно з 2008р. на 1,9 тис. грн. або 0,72%, з 2007 р. – на 4,1 тис. грн. або 0,54%, з 2006 р. – на 3,2 тис. грн. або 0,6%.

Проведені дослідження підприємств харчової промисловості Тернопільської області відображають необхідність впровадження інноваційних основних фондів, що забезпечить інноваційний розвиток підприємств харчової промисловості.

Висновки з даного дослідження. Дослідивши сучасний стан інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості, для усунення негативних тенденцій та забезпечення успішної реалізації інновацій необхідно здійснити: упорядкування та вдосконалення законодавства, що регламентує діяльність інноваційного підприємництва та адаптацію нормативно-правової бази інноваційної діяльності до принципів та норм Європейського Союзу; формування та розвиток діяльності системи виробничо-технологічного

забезпечення, сертифікації і просування розробок; сприяння відновленню функціонування патентних підрозділів на підприємствах державної форми власності; створення підрозділів з питань охорони інтелектуальної власності в центральних органах виконавчої влади; удосконалення економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств; удосконалення методичних підходів до оцінки управління інноваційним розвитком підприємств; удосконалення та спрощення процедури експертизи та реєстрації інноваційних структур та їх проектів; активізацію інвестиційної діяльності для розвитку інноваційної інфраструктури підприємств харчової промисловості .

Література:

1. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В.О. Василенко, В.Г. Шматько. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
2. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №1. – С. 3-15.
3. Носорева Е. Прибыльная сторона инноваций [Электронный ресурс] / Носорева Е. // Стратегии. – 2006. – №11. – Режим доступа : <http://www.strategy.com.ua/Articles/Content?Id=691>.
4. Фомченкова Л.В. Формирование и реализация инновационного потенциала промышленного предприятия / Фомченкова Л.В. // Российское предпринимательство. – 2005. – №8. – С. 53-57.
5. Чабан Г.В. Сутність і зміст інноваційної політики на сучасному етапі // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. / Г.В. Чабан. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 15/1. – С. 131-143.
6. Шабуришвили М. В. Инновационная деятельность как реализация инновационного процесса в масштабах организации [Электронный ресурс] // Условия повышения эффективности экономики России : сб. науч. труд. – 2000. – Режим доступа сайт : http://www.innovbusiness.ru/content/document_r_29D524ED-645D-4C51-8C43-BF6DDDA7D63D.html